

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการประยุกต์ใช้ ระบบบัญชี กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ว่ามีการบันทึก บัญชีและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง แตกต่างจากคู่มือการทำบัญชีและรายงาน ที่จัดทำโดยสำนักตรวจ สอบภายใน กรมบัญชีกลางอย่างไร

โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่ในการ จัดทำบัญชี จำนวน 10 หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่กำกับดูแลจำนวน 2 ราย นอกจากนี้ยังได้ สังเกตการณ์ การปฏิบัติงานจริงของผู้จัดทำบัญชี แล้วเปรียบเทียบกับวิธีการทำบัญชีตามคู่มือการ จัดทำบัญชีและรายงาน เพื่อให้ทราบถึงการประยุกต์ใช้ระบบบัญชีของผู้จัดทำ

จากการศึกษาคู่มือการทำบัญชีและรายงาน สำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเบื้องต้น พบว่าได้มีการประยุกต์วิธีการแตกต่างจากระบบบัญชีทั่วไปตั้งแต่เริ่มแรก ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสม และสะดวกในการปฏิบัติของผู้จัดทำบัญชี เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ได้มีพื้นฐานการศึกษาทางด้านบัญชี โดยตรง ซึ่งสังเกตได้จากระบบบัญชีโดยทั่วไปจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ

1. การจัดทำเอกสารและการเก็บเอกสารในการลงบัญชี
2. นโยบายในการบริหารงานและการควบคุม
3. การบันทึกบัญชีและการจัดทำรายงาน
4. เครื่องจักรและเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
5. บุคคลที่ปฏิบัติงานในระบบ

ในขณะที่ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน ตามคู่มือการทำบัญชีและรายงาน จะประกอบด้วย ส่วนสำคัญ คือ

1. สมุดบัญชีและเอกสารที่ใช้ในการบันทึกบัญชี
2. วิธีการบันทึกบัญชีและรายงานทางการเงิน

ถึงแม้ว่าจะมีการประยุกต์ระบบบัญชี เพื่อให้เหมาะสมตั้งแต่เริ่มต้น แต่เมื่อนำไปปฏิบัติจริง ด้วยระยะเวลาในการเผยแพร่และฝึกอบรมในเมืองต้นมีจำกัด และผู้เข้ารับการอบรมมิได้ลงมือ ปฏิบัติทันที นอกจากนี้ เมื่อปฏิบัติจริง ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความ

เข้าใจทางการบัญชี คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ดังนั้น ผู้จัดทำบัญชีจึงได้พยายามประยุกต์วิธีการจัดทำบัญชี เพื่อให้เกิดความสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายสุดท้าย คือ สามารถแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่หน่วยงานที่กำกับดูแลต้องการ

จากการศึกษา พบว่า การประยุกต์ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของผู้จัดทำบัญชีมุ่งเน้นไปที่ ส่วนประกอบสำคัญของระบบบัญชี ส่วนที่ 1 คือ สมุดบัญชีและเอกสารที่ใช้ในการบันทึกบัญชี และเมื่อสมุดบัญชีและเอกสารที่ใช้ แตกต่างไปจากที่กำหนด ส่งผลให้ส่วนประกอบสำคัญของระบบบัญชี ส่วนที่ 2 คือ วิธีการบันทึกบัญชีและรายงานการเงินแตกต่างกันไป ด้วย โดยสิ่งที่ใกล้เคียงกับคู่มือการทำบัญชีและรายงาน คือ รูปแบบของรายงานการเงินจะยังคงเดิม แต่วิธีการเก็บตัวเลขในการจัดทำรายงานการเงินนั้น อาจแตกต่างกันไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการประยุกต์ใช้ ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แตกต่างไปจากคู่มืออย่างไร แต่เป้าหมายหลัก คือ ต้องสามารถแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้ถูกต้อง และวิธีการที่ประยุกต์ใช้นั้น ต้องเป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นที่สุด ในขณะที่ เจ้าหน้าที่ที่กำกับดูแลได้ให้ความเห็นว่า ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านที่ประยุกต์ใช้นั้น หากสามารถบรรลุเป้าหมายในการแสดงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานได้จริง ก็เป็นสิ่งที่ควรยอมรับได้ และถือว่ามาจากภูมิปัญญาของกองทุนหมู่บ้านอย่างแท้จริง สอดคล้องกับนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาล ข้อที่ 4 คือ “แนวทางและหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน คือ ให้ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยภาคราชการจะมีหน้าที่เป็นเพียงผู้วางกรอบนโยบาย หลักเกณฑ์สำคัญ รวมทั้งให้คำปรึกษาและคำแนะนำทางวิชาการเท่านั้น” และสอดคล้องกับปรัชญากองทุน ข้อที่ 2, 4 และ 5 ตามลำดับ คือ “ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชน ด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง”. “เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม” และ “กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน”

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่พบ ปัญหาหลักในการจัดทำบัญชี คือ การขาดพื้นฐานความรู้ทางการบัญชีโดยตรง ทำให้การศึกษาคู่มือการจัดทำบัญชีและรายงาน ไม่สามารถจัดทำบัญชีได้ทันที ส่วนปัญหาลำดับรองลงมา คือ จำนวนสมุดบัญชีและเอกสารที่มีจำนวนมาก มีค่าใช้จ่ายในการจัดทำค่อนข้างสูง ในระยะเริ่มต้นกองทุนยังไม่มีรายได้ และมีปัญหาในการจัดเก็บเอกสาร ทำให้ผู้จัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน พยายามดัดแปลงและประยุกต์ใช้ ตามความเข้าใจของตนเอง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด สามารถแสดงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานได้

ข้อเสนอแนะ

ระบบบัญชีที่ประยุกต์ใช้ ควรมีการพัฒนาและปรับปรุง ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายใน ที่มีประสบการณ์ หรือมีพื้นฐานความรู้ทางด้านบัญชีการเงิน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมภายใน และให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการจัดทำบัญชี
2. ควรมีผู้จัดทำบัญชีที่มีความรู้ หรือมีประสบการณ์ทางด้านบัญชีการเงิน ให้ปฏิบัติงานเป็นประจำ เพื่อแก้ปัญหาคณะกรรมการผู้จัดทำบัญชีลาออก หรือหมดวาระ
3. ควรนำคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ในการจัดเก็บฐานข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิก ที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และหน่วยงานที่กำกับดูแล ควรมีการพัฒนาโปรแกรมบัญชีที่เหมาะสม เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน
4. การไม่ออกใบเสร็จรับเงิน และจัดทำใบสำคัญจ่าย ในอนาคตหากมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น อาจมีปัญหาในด้านเอกสารที่เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี และการควบคุมภายใน ดังนั้น จึงควรมีการจัดทำเอกสารประกอบรายการทุกครั้ง เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของการบันทึกบัญชี และระบบการควบคุมภายในจะสมบูรณ์มากขึ้น

ข้อสังเกต

จากการศึกษาคู่มือการจัดทำบัญชีและรายงาน สำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่จัดทำโดยสำนักตรวจสอบภายใน กรมบัญชีกลาง พบว่า มีการใช้ศัพท์ทางการบัญชีไม่ถูกต้อง เช่น งบดุล การเขียนวันที่ ใช้คำว่า “สิ้นสุด ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....” โดยที่ตามมาตรฐานการบัญชีกำหนดให้เขียนดังนี้ “ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....”

จากข้อมูลข้างต้น อาจส่งผลให้ผู้ใช้งู่มือฯ ดังกล่าว นำไปใช้ไม่ถูกต้องได้ จึงควรมีการแก้ไขให้ถูกต้องในโอกาสต่อไป